

Tamjärv võitleb erakoolide raha eest

Rocca al Mare kooli eestvedajal **Hannes Tamjärv** ja tema võitluskaaslastel on mitu ettepanekut, kuidas lahendada erakoolide rahastamise küsimusi.

SULEV VEDLER

sulev.vedler@ekspress.ee

Eesti kuulsaim erakoolipidaja **Hannes Tamjärv** kirjutas mullu sügisel erakoolide rahastamisel kerkinud murede kohta memo, mida ta on andnud lugeda oma tuttavatele ja mis on jõudnud ka Stenbocki majja. „Käisin ETV „Kahetõde“ saates erakoolidest vestlemas ja sealt koju sõites olin täielikus šokis, kui vähe õnnestus seda teemat seal avada,“ räägib Tamjärv tolle paberi sünni kohta. „Kodus ei saanud ma enne und, kui see tekst oli kirja saanud. Mõned väiksed asjad olen kuude jooksul muutnud, põhiliselt müra välja visanud.“

Tamjärv, advokaat **Piret Blankin** ja Tallinna Kesklinna Põhikooli hooldekogu esimees **Kalev Roosiväli**, **Anne-Lii Kerge** Keila Waldorfkoolist Läte, **Kauni Sillat** Pärnu Vabakoolist, **Ahto Kivi** Tartu Vabast Waldorfkoolist (aga ka mitmed teised tublid inimesed) tegutsevad aktiivselt kodanikuliikumises „Avalikult haridusest“. Nad tegid Riigikogule mitu ettepanekut seoses haridusminister **Jürgen Ligi** (Reformierakond) ideega muuta erakoolide rahastamise korda.

Ligi soovib, et edaspidi ei peaks linnad ja vallad enam erakoolide tegevuskulusid katma. Kes tahab, see muidugi võib, kuid kohustus kadu-
gu ära!

Erakoolide pidajad, eelkõige aga lapsevanemad on närvis, sest nad ei

usu vabatahtlikku toetamisse. Nad pelgavad õppemaksu tõusu või koolide sulgemisi. „Avalikult haridusest“ ja Riigikogu kultuurikomisjoni ühiselt korraldatud küsitlus näitas, et 75 protsenti erakoolide lapsevanematest satub seadusemuudatuse jõustudes makseraskustesse. Mure on suur. „Riigieelarves moodustaksid erakoolide tegevuskulud aga vaid umbes 0,07 protsenti kuludest,“ tähendab Tamjärv.

Advokaat Blankin on nõutu. Ta on kokku lugenud, et erakooliseadust on muudetud kehtivusaja jooksul koguni 47 korda! „Ärme tee olulisi seadusemuudatusi üleeöö!“ manitseb ta. „Erakoole ei peaks karistama selle eest, et lapsi sinna pannakse.“

Blankin räägib, et praegune süsteem ei häirinud aastaid mitte kedagi. Probleem kerkis perioodil 2013–2014, kui Tallinna linnavalitsus jättis erakoolidele toetuse välja maksmata põhjendusega, et riik pole talle selleks raha andnud. Tüli käigus avaldasid Riigikogu ja mitu ministeeriumi poolehoidu praegusele süsteemile.

Seejärel esitas IRL seaduseelnõu, mis oleks jätkanud erakoolide tegevuskulude toetamist. Kuid valimiste eel ei jõutudki selle arutamiseni. Küll aga avaldas praegusele mudelile toetust toonane haridusminister **Jevgeni Ossinovski** (sotsid).

Valimiste järel sai ministriks Jürgen Ligi, kes alustas ristisõda erakoolide vastu. Ta nimetas ERRile antud usutluses praeguse süsteemi kehtestamist rängaks veaks: „See oli üks mustemaid seadusi, mille Riigikogu on aegade jooksul vastu võtnud. Ma ei häbene seda öelda.“

Tamjärv töötab Nõukogude ajal,

s.t enne ettevõtjaks ja koolipapaks hakkamist, statistika alal. Ta ütleb, et statistikat saab kasutada ka rahastamisküsimuse leevendamisel. Iga vähegi mõtlev inimene mõistab, et maakohas väikese kooli pidamine on õpilase kohta kallim kui linnas suurema kooli pidamine. Tamjärv ütleb, et riik peaks seega lähtuma tegevuskulude suuruse määramisel aritmeetilise keskmise asemel kaalutud keskmisest, mis võtab arvesse koolide kulutasemete erinevusi. „Tallinna erakool ei peaks saama rohkem toetust kui Tallinna munitsipaalkool,“ ütleb Tamjärv.

Kalev Roosiväli hinnangul võiks kokkuhoid ulatuda selle nõksuga isegi 40 protsendini.

Ideid on teisigi. Ka näiteks IRL tegi mitu parandusettepanekut. Rahvasaadik **Kalle Muuli** (IRL) sõnul ei pane aga Riigikogu kultuurikomisjoni esimees **Laine Randjärv** (Reformierakond) neid hääletusele.

Randjärv sai partei liinis käsu suruda läbi minister Ligi idee. Ta ei suuda seda teha, sest Reformierakonnal on komisjonis vaid kolm häält kümnest ja isegi koalitsiooni-partner IRL pole temaga sama meelt. Seetõttu seisavadki nii Ligi eelnõu kui kõik sellele tehtud parandusettepanekud juba mitmendat kuud. Ja lapsevanemad on närvis, sest nad ei tea, mida toob tulevik.

Reformierakonna valimisprogrammist 2015: Reformierakond tagab koolide võrdse kohtlemise riigi- ja kohalike omavalitsuste poolset rahastamisel, olenemata kooli õppekeelest või omandivormist.

TAMJÄRVE MEMORANDUM

Diskussioon muutub palju selgemaks, kui arutelu objektina käsitleda mitte koole/koolipidajaid, vaid õpilasi/lapsevanemaid.

Tegevustoetuse kaotamisel ei hakka ebavõrdse kohtlemise all kannatama mitte niivõrd umbes 50 erakooli või nende pidajad, vaid üle 6000 lapse vanemad – tavalised kodanikud/maksumaksjad (umbes 10 000 vanemat ja kuni 20 000 nende lähikondset).

Kuidas Eestis koole rahastatakse?

1. Kõik koolid saavad riigilt haridus-toetust, mis peaks katma põhiliselt õpetajate palga ja õpikute kulu, 127–142 eurot õpilase kohta kuus. (Tavaliselt on erakoolides väiksemad klassid ja rohkem kõrvaltegevusi, nii et tegelikkuses ei kata see muidugi kogu palgakulu.)

2. Alates 2010. aastast peavad kohalikud omavalitsused käsitlema erakooli lapsi võrdselt munitsipaalkooli lastega ehk maksma erakoolidele tegevustoetust. See toetus on kulupõhine ja selle piirmäär kinnitab valitsus. Piirmäär peaks olema riigi keskmine koolide kommunaalkulu õpilase kohta. 2015. aastal oli see 91 eurot õpilase kohta kuus, tänavu 87 eurot.

3. 2014. aastal otsustas Riigikohus, et riik pani 2010 KOV-dele lisakohustuse ja peab selleks ka lisaressursi andma.

„Error“ on selles, et see ressurss on KOV-del kogu aeg olemas olnud, sest nende tulubaasi arvutamise loo-

nitsipaalkoolide sulgemisest teame aga kõik.

Rocca al Mare Koolil on hetkel leping 888 lapse ja perega. Meie vastutus on väga isiklik ja konkreetne. Mina vastutan kogu oma au ja väärikusega.

Ma päris täpselt ei tea, kes ja millega munitsipaalkooli pidaja puhul vastutab. Kui on võimekas omavalitsus, kus jätkub hariduslikku kompetentsi ja vastutusvõimet, siis küll, aga kas kõigis omavalitsustes ikka jätkub?

MÜÜT: Erakoolid on loodud kasumi teenimiseks.

TEGELIKKUS: Ühtki erakooli pole rajatud kasumi teenimiseks ja ühestki erakoolist pole kunagi omanikud raha välja võtnud. (Rocca al Mare kohta tean täpselt, teiste puhul arvan kindlalt. Andmed on kõik avalikud, igaüks võib kontrollida.)

ROCCA AL MARE NÄIDE. Omanikud on sisse pannud umbes 4,5 miljonit eurot, mis on formaalselt omakapital, aga sisuliselt kingitus. Esimesed 11 aastat oleme olnud kahjumis, peaaegu iga aasta on tulnud omanikel raha juurde maksta. Viimased 3 aastat oleme raamatupidamislikult kasumis, aga Tallinna võlg on pidevalt olnud suurem kui kasumi summa, nii et kassas pole seda kasumit näh-

tud. Sisse paigutatud kapitali ega kasumit pole keegi kunagi välja võtnud ega võtagi kunagi. Selles oleme me 15 aastat tagasi kokku leppinud ja alati seda selgelt kommunikeerinud. Suurema osa Tallinna võlast saime kätte alles juunis 2015, aga siis levitas ministereerium juba plaani tegevustootus jälle likvideerida. Nii et kui see kasumisumma stabiliseeruks, asuksime kohe õppemaksu vähendama ja hea meelega saaksime õppemaksudest üldse lahti.

Suurem osa erakoole on MTÜd, aga mõned on äriühingud. Äriühingud on vanemad erakoolid, mis loodud sel ajal, kui mittetulundusühingute seadus oli veel noor ja nõrk. 90ndatel, kui meie alustasime, poleks näiteks ükski pank MTÜ-le laenu andnud. Kui oleks põhjust, võiksime kohe MTÜks või sihtasutuseks muutuda.

MÜÜT: Riik maksab erakoolidele kõik kinni ja siis need võivad veel õppemaksu lisaks võtta.

TEGELIKKUS: Riigi haridustootus ja ka tegevustootus on tuletatud munitsipaalsüsteemi keskmistest ja seetõttu enamasti ei kata tegelike kulusid. Õppemaksust makstakse kinni koolimajade rendid, remondid, investeeringud, mida teistes koolides katab KOV. Tavaliselt on erakoolis pisut rohkem õpetajaid ja abipersonali, kelle kulud tuleb katta õppe-

maksudest. Ja hariduslikud uuendused-otsingud nõuavad lisaaega, mis samuti kaetakse õppemaksudest. Jutt ei käi ammu enam erakoolide rahastamisest või rahast. Seadusemuudatus tõi välja hoopis suuremad teemad:

a) Eraalgatuslikud koolid on aastatega tõestanud oma elujõudu ja kvaliteeti. Aga ametlik juriidiline kaart neid peaaegu ei kajasta. Erakooliseadus on kunagi loodud eraülikoolide jaoks, mis on tänaseks praktiliselt kadunud. Vajame uue olukorra põhjalikku kaardistamist ja selle seadustesse kirjutamist. Ja see pole kosmoseteadus, meid (umbes 1000 proffi lapsevanemat, teised 10 000 muidugi ka) partnerina käsitledes on see umbes poole aasta töö.

b) Eraalgatuslikud koolid on ilmselt suurim ja tugevaim kodanikualgatus siin riigis. Aga sildistatakse meid kui „küünilisi lobiste“, ärimehi jne. Ehk käsitletakse kui vaenlasi, aga võiks võtta kui suurimat liitlast.

FOTO TANIEL MEOS

Meie ettepanekud:

- fikseerida erakoolid ka *de jure* koolivõrgu osana, mida nad *de facto* juba ammu on;
- tagada kõigile õpilastele ja koolidele, sõltumata omandivormist, võrdsed haridus- ja tegevustootused, mis katavad keskmisel tasemel palgad, õppevahendid ja kommunaalkulud;
- fikseerida erakoolipidajate vastutus, sh kooli sulgemisel varade jm üleandmine KOV-le või riigile;
- haridus- ja tegevustootusi saavad MTÜd või sihtasutused. Kasumi väljavõtmise võimalust poleks;
- muuta koolitusloa andmine sisuliseks – see sisaldaks ka kokkuleppeid KOV-ga, näiteks võiksid koolid jagada omavahel materjale, teadmisi, kogemusi, samuti võib KOV nõuda erakoolidelt teatud hulga õppekohtade loomist;
- erakoolidel, kelle kulud katavad KOV või riik täies ulatuses, on õppemaksu võtmine piiratud või keelatud.
- muuta kõigi koolide järelvalve üleriigiliseks ja palju sisulisemaks.